

EKKLESIA AMSTERDAM zondag 13 januari 2019

Over de brief van Jakob

Bart-Jan van Gaart

Dat de Bijbel geen boek is dat van kافت tot kافت een sluitend betoog vormt met een heldere vraagstelling een logische behandeling en een sluitende conclusie, zoals Van der Staaij cum suis ons willen doen geloven, wordt eens te meer bewezen met het wespennest waar wij zojuist zijn ingestapt met de voorlezing uit het derde hoofdstuk van de brief van Jakob. "Wat baat het een mens te beweren dat hij geloof heeft, als hij geen daden kan laten zien? Kan zo'n geloof hem soms redden?" Het lijkt een logisch en sympathiek standpunt dat Jakob hier naar voren brengt. Wat betekent het gelovig te zijn als dat zich niet uit in een praxis die uit dat geloof voortkomt en dat geloof onderstreept? Jakob antwoordt: "een dode letter." Het is niets. "Zoals het lichaam dood is zonder ziel, zo is het geloof dood zonder de daad."

Dat Jakob zo'n stevig standpunt inneemt lijkt opmerkelijk aangezien Paulus precies het tegenovergestelde beweert, en daarbij verrassend en verwarrend genoeg, net als Jakob het verhaal van Abraham als illustratie gebruikt. In het 3e hoofdstuk van de Galatenbrief lezen we:

*Dit wil ik alleen maar van u horen: hebt u de Geest ontvangen door de wet te onderhouden of door gelovig te luisteren? **3** Hoe kunt u zo dom zijn! U bent begonnen in de Geest, wilt u nu eindigen met het vlees? **4** Hebt u zo veel meegemaakt voor niets? Inderdaad, het zou voor niets zijn. **5** Nogmaals: Hij die u de Geest verleent en onder u machtige daden verricht, doet Hij dat omdat u de wet onderhoudt of omdat u gelovig luistert? **6** Neem nu Abraham: Hij heeft God geloofd en het werd hem als gerechtigheid aangerekend. **7** U ziet dus: mensen die geloven, dat zijn kinderen van Abraham. **8** En aangezien de Schrift voorzag dat God de heidenvolken zou rechtvaardigen door het geloof, heeft zij aan Abraham bij voorbaat het evangelie verkondigd: In u zullen alle volken worden gezegend, **9** zodat de mensen die geloven gezegend worden, samen met Abraham, de gelovige.*

En in het 4e hoofdstuk van de Romeinenbrief:

***1** Wat moeten wij bijvoorbeeld denken van Abraham, onze stamvader? Wat heeft hij ondervonden? **2** Als hij op grond van zijn daden gerechtvaardigd is, heeft hij reden zich te beroemen; maar voor God heeft hij die niet! **3** Immers, wat zegt de Schrift? Abraham heeft God geloofd en dat is hem aangerekend als gerechtigheid. **4** Welnu, hij die werkt, krijgt zijn loon niet aangerekend als gunst, maar als zijn verschuldigd recht. **5** Aan degene echter die niet werkt, maar gelooft in Hem die de goddeloze rechtvaardigt, wordt zijn geloof als gerechtigheid aangerekend.*

Bij Jakob is de binding van Isaak een daad waardoor het geloof van Abraham volkomen wordt. Paulus gebruikt in zijn brieven aan de Galaten en de Romeinen, Abraham juist als voorbeeld van iemand die door zijn geloof en niet door zijn daden rechtvaardiging voor God gevonden heeft. Zouden beide heren van elkaars standpunt geweten hebben? Jacob waarschijnlijk wel van dat van Paulus. Andersom zou die veronderstelling een anachronisme zijn want Paulus schrijft rond het jaar 50 en Jakob na het jaar 70 toen de verwoesting van Jeruzalem al een feit was. En juist die verwoesting en de diaspora als gevolg daarvan is de aanleiding van Jakobs' brief.

Nadere bestudering leert ons namelijk dat de Jakob van de brief het over iets heel anders heeft dan Paulus. Om dat te zien moet je de bril die troebel is geworden van onder

andere het Hellenisme en de tijdsperiode van 2000 jaar en alles wat er getheologiseerd is over goede werken en genade, even afzetten. Anders word je op het verkeerde been gezet. Dat overkwam ook mij bij de voorbereiding van deze toespraak.

Paulus neemt stelling tegen de "historische" Jakob die tezamen met Petrus, met Paulus van mening verschilde of niet Joodse volgelingen van Jezus, de Torah moesten onderhouden en besneden zouden moeten worden. Want dat bedoelt Paulus met daden. Die kwestie zou uiteindelijk in het voordeel van Paulus beslecht worden op het zogenaamde apostelconcilie tussen de jaren 44 en 49 in Jeruzalem zoals beschreven in Handelingen en de Galatenbrief.

Maar Jakob schrijft na dat concilie en dus nadat het tussen enerzijds Paulus en anderzijds tussen Petrus en de "historische Jakob, broeder van Jezus, over die kwestie al tot een vergelijk was gekomen. Waar Paulus vond dat de heidenen in de Messiaanse Jezusbeweging niet gebonden waren aan de Torah, spoort Jakob de Joodse volgelingen van diezelfde Messiaanse Jezusbeweging aan vast te houden aan hun Jood-zijn en dus aan de Torah. En dat doet hij omdat die Joodse volgelingen zich afvragen of ze hun Jood-zijn niet beter kunnen verdonkeremanen, bang als ze zijn dat nieuwe geweldsuitbarstingen hun zouden kunnen treffen. Dat die angst niet ten onrechte was hebben Joodse mensen door de geschiedenis heen en tot op vandaag moeten ervaren. Vandaag de dag durven zij zich in dit land en heel West-Europa niet of nauwelijks als Jood in de openbare ruimte te profileren en hun synagogen en scholen zijn vanwege de veiligheid geworden tot onneembare forten. Een schande is het! En al die Joodse mensen steekt Jakob een hart onder de riem door te zeggen: houd vast aan wie je bent en doe wat moet gedaan.

Dezer dagen speelt een kwestie die we heel goed kunnen vergelijken met de situatie van Joden in de diaspora tot op vandaag en Homoseksuelen, Transgenders en alle variaties daarbinnen, veelal samengevat als LHBTIQ-ers. Een aantal zichzelf orthodox-protestant noemende, maar eerder christen-fundamentalistische dominees en politici zagen zich op basis van wat zij lezen in de Bijbel wat op zijn beurt een gevolg is van hoe ze de Bijbel lezen, geroepen om het standpunt nog eens te onderstrepen dat LHBTIQ-ers er nu eenmaal zijn, maar dat God niet wil dat ze hun natuur, zoals de overige variaties in de mensheid, volledig en gelijkwaardig kunnen beleven. Nederland staat op zijn kop en overall gaan de regenboogvlaggen uit, ook bij deze Rode Hoed en zelfs aan menige protestantse en katholieke kerk. In een ingezonden brief van gisteren in de Volkskrant schreef iemand iets in de trend van: leuk al die vlaggende kerken maar zijn homoseksuelen echt welkom in de zin dat ze als gelijkwaardig behandeld worden. Ook als het bijvoorbeeld om deelname aan de sacramenten en inzegening van een relatie gaat. Dat is binnen de Ekklesia nog eenvoudig te beantwoorden. Maar voor iedereen is herkenbaar dat de daad bij het woord voegen niet altijd zo eenvoudig is. Iemand die van zichzelf vond dat hij geen enkel probleem had met homoseksualiteit en homoseksuelen, dacht mij een compliment te geven door te zeggen: 'ja maar bij jou merk je het niet. Jij bent meer een hetero die op mannen valt.' En ook ik haal het niet in mijn hoofd om hand in hand met mijn man door de stad te lopen. Iets wat overigens in de tweede helft van de jaren '80 en de eerste helft van de jaren '90 nog wel kon.

We zijn dus nog een eind weg van het visioen dat iedereen kan leven volgens zijn eigen wil en natuur. Jakob spoort ons aan: wees wie je bent en blijf wie je bent. Verloochen niet 'waar je vandaan komt.' Zo alleen kunnen mensen, in al hun verschillen en variaties, in vrede met elkaar samenleven en de weg gaan die leidt naar een nieuwe wereld, een plek waar Hij wonen kan, hemel op aarde.